

Географічні зазначення як об'єкти судової експертизи у сфері інтелектуальної власності: теоретичні аспекти й основні завдання

Наталія Кісіль *

* Канд. с.-г. наук, ст. наук. співробітник, НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1097-360X>, e-mail: kisil_n@ukr.net

DOI: 10.32353/khrife.3.2025.09 УДК 343.98:347.7

Надійшло 15.08.2025 / Рецензовано 22.08.2025 / Прийнято до друку 24.09.2025 /
Доступно онлайн 30.09.2025



Метою статті є дослідження сучасних теоретико-правових засад проведення судових експертиз, пов'язаних із різними способами індивідуалізації товарів і послуг, у яких одним із досліджуваних об'єктів є географічне зазначення; аналізування принципів правової охорони географічних зазначень в Україні й особливостей регулювання відносин, що виникають у зв'язку з їх реєстрацією, використанням і захистом; формування орієнтовного переліку основних завдань експертизи, пов'язаної із географічними зазначеннями. Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, опис, систематизацію тощо) і спеціальні методи. Визначено, що конфлікти через географічні зазначення можуть виникати щодо таких об'єктів: зареєстрованих і добре відомих торговельних марок, доменних імен, а також позначень, що не набули правової охорони, тощо. Проаналізовано практику розв'язання спорів щодо таких позначень, сформульовано дефініцію предмета експертизи, пов'язаної із географічними зазначеннями, окреслено перелік її основних завдань. Запропоновані тут положення є підґрунтям для формування теоретико-методологічних засад експертизи у сфері інтелектуальної власності й удосконалення методичних підходів із виконання експертних завдань.

Ключові слова: інтелектуальна власність; судова експертиза; експерт; спеціальні знання; об'єкти інтелектуальної власності; географічні зазначення; назва місця походження товару; торговельні марки; предмет судової експертизи; завдання експертизи.

Постановка наукової проблеми

Активний розвиток будь-якого з видів судової експертизи неможливий без теоретичного й методологічного підґрунтя її проведення. Як справедливо зазначають О. Ключев і Е. Сімакова-Єфремян, «провідними складниками доктрини судової експертизи є її теоретико-методологічні основи (адже саме на їх підставі визначаються основи будь-яких судово-експертних досліджень, що забезпечує розв'язання низки проблем: упорядкування тезаурусу судової експертизи; визначення нових видів об'єктів та, відповідно, нових видів експертних досліджень; виявлення закономірностей і принципів розвитку судової експертизи; окреслення недостатньо вивчених сторін методичного забезпечення судово-експертної діяльності; визначення перспектив розвитку конкретних напрямів судової експертизи, зокрема й усієї науки судової експертології загалом) і ядро (ключові положення, закономірності, принципи, які розкривають особливості побудови доктрини судової експертизи та характеризують її специфіку)»¹.

Судову експертизу у сфері інтелектуальної власності в Україні провадять уже понад 20 років. За цей час накопичено практику виконання певних експертних завдань, а також розроблено теоретичні та методичні підходи до проведення досліджень різних об'єктів інтелектуальної власності. Поміж видів

об'єктів інтелектуальної власності, що підлягають дослідженню, є географічні зазначення, які (поряд із торговельними марками й комерційними (фірмовими) найменуваннями) належать до правових засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, їхніх товарів і послуг.

Проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності потребує знань про специфіку надання правової охорони об'єктам інтелектуальної власності, особливості створення та використання таких об'єктів, а також знання методології встановлення фактичних даних і обставин справи. Доволі часто в межах однієї експертизи досліджують закономірності створення та використання різних об'єктів права інтелектуальної власності. Це особливо актуально, коли певне позначення має подвійну охорону: наприклад, зареєстровано і як торговельна марка, і як географічне зазначення.

У цьому аспекті однією з найважливіших доктринальних складових судової експертизи у сфері інтелектуальної власності є розроблення її теоретичних і методологічних засад, що потребує виконання цілої низки конкретних завдань, зокрема: проведення наукових досліджень із теоретико-правових аспектів і практики розв'язання спорів про визнання або порушення прав на різні об'єкти інтелектуальної власності; окреслення недостатньо вивчених елементів методичного забезпечення

1 Ключев О., Сімакова-Єфремян Е. Доктринальні підходи до судової експертизи в Україні. *Право України*. 2021. № 8. С. 30–31. DOI: 10.33498/louu-2021-08-028 (дата звернення: 12.08.2025).

судово-експертної діяльності; визначення основних експертних завдань і розроблення методичних підходів до їх вирішення.

Аналіз основних досліджень і публікацій

Станом на сьогодні в Україні накопичено практичний досвід застосування спеціальних знань для розгляду справ про визнання та порушення прав на різні засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Зважаючи на кількість замовлень експертиз, пов'язаних із торговельними марками, цілком зрозуміло, що цим об'єктам науковці-теоретики й експерти-практики приділяли пильну увагу, зокрема, із метою розробити найбільш досконалі методичні підходи до виконання експертних завдань.

Методичні підходи до проведення судових експертиз, пов'язаних із різними засобами індивідуалізації товарів

і послуг, висвітлено в таких розробках: «Методика проведення експертних досліджень, пов'язаних із засобами індивідуалізації»²; «Методика дослідження торговельних марок (знаків для товарів та послуг)»³. Переліки рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз⁴, містять методичні рекомендації й довідкову літературу, у яких викладено певні теоретичні й методичні аспекти проведення експертиз у сфері інтелектуальної власності, як-от: «Методика судово-експертного дослідження зазначень походження товарів»⁵; «Методичні рекомендації проведення експертних досліджень у справах, пов'язаних із недобросовісною конкуренцією»⁶; «Методика судово-експертного дослідження знаків для товарів і послуг (торговельних марок)»⁷, «Методика судової експертизи комерційних (фірмових) найменувань»⁸.

Основні поняття експертизи, пов'язаної з дослідженням комерційних

- 2 Ковальова Н. М., Голікова О. В. та ін. Методика проведення експертних досліджень, пов'язаних із засобами індивідуалізації / за ред. В. Л. Федоренка. Київ, 2017. 56 с. Зареєстр. в Мін'юсті України 23.03.2018 р. Реєстр. код 13.6.01 / Реєстр методик проведення судових експертиз : вебсайт. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/page/24> (дата звернення: 12.08.2025).
- 3 Методика дослідження торговельних марок (знаків для товарів та послуг) / В. Л. Федоренко (відповід. викон.) та ін. Київ, 2023. 179 с. Зареєстр. в Мін'юсті України 28.04.2023 р. Реєстр. код 13.6.02 / Там само.
- 4 Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз : наказ Мін'юсту України від 08.05.2018 р. № 1467/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30115> (дата звернення: 12.08.2025).
- 5 Методика судово-експертного дослідження зазначень походження товарів : звіт про НДР / кер. Г. В. Прохоров-Лукін ; викон.: А. В. Андреева, Л. О. Величко, Н. Б. Климова та ін. № ДР 0111U000411. Київ, 2011. 114 с.
- 6 Методичні рекомендації проведення експертних досліджень у справах, пов'язаних із недобросовісною конкуренцією : звіт про НДР (заключ.) / кер. Ю. Г. Охромеев. № 0111U000197. Київ, 2012. 84 с.
- 7 Методика судово-експертного дослідження знаків для товарів і послуг (торговельних марок) : звіт про НДР (заключ.) / кер. Г. В. Прохоров-Лукін ; викон.: А. В. Андреева та ін. № 0108U005823. Київ, 2009. 400 с.
- 8 Методика судової експертизи комерційних (фірмових) найменувань : звіт про НДР (заключ.) / кер. Г. В. Прохоров-Лукін ; викон.: А. В. Андреева та ін. № 0110U002834. Київ, 2011. 78 с.

(фірмових) найменувань, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних зазначень, і методичні підходи до вирішення певних експертних завдань висвітлено у працях П. Крайнева⁹, О. Дорошенка¹⁰, Г. Прохорова-Лукина¹¹, В. Федоренка¹², К. Сопової¹³, Н. Ковальової¹⁴, Т. Чабанець¹⁵ та ін. Проте формування науково-обґрунтованих теоретичних і методологічних засад експертизи у сфері інтелектуальної власності, пов'язаної із географічними зазначеннями, залишається актуальним до сьогодні.

Мета статті

Проаналізувати засади правової охорони географічних зазначень в Україні; особливості регулювання відносин, що виникають у зв'язку з їх реєстрацією, використанням і захистом; дослідити практику призначення та проведення

судових експертиз щодо цих об'єктів; сформулювати орієнтовний перелік основних завдань експертизи, пов'язаної із географічними зазначеннями, що надалі стане підґрунтям для вдосконалення методичних підходів до виконання експертних завдань.

Методи дослідження

Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, опис, систематизацію тощо) та спеціальні методи.

Викладення основного матеріалу дослідження

Під час розгляду судових спорів щодо визнання або порушення прав на різні засоби індивідуалізації товарів і послуг може виникати потреба в застосуванні спеціальних знань для з'ясування

- 9 Крайнев П. П., Ковальова Н. М., Мельников М. В. Судові експертизи у сфері інтелектуальної власності / за ред. П. П. Крайнева. Вінниця, 2008. 376 с.
- 10 Дорошенко О. Ф. Судова експертиза як засіб доказування при розгляді цивільних справ щодо порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 23 с. URL: <https://uacademic.info/en/document/0407U002274> (дата звернення: 12.08.2025).
- 11 Методологічні основи судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності : звіт про НДР (заключ.) / кер. Г. В. Прохоров-Лукин ; викон.: А. В. Андреева та ін. № ДР 0104U003403. Київ, 2006. 290 с.
- 12 Федоренко В. Л., Коваленко В. В., Ковальова Н. М. Торговельні марки, як об'єкт судової експертизи з питань інтелектуальної власності: походження та методичне забезпечення. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. № 1 (19). С. 15–29. DOI: [10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-15-29](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-15-29) (дата звернення: 12.08.2025).
- 13 Сопова К. А. Предмет і засоби доказування у справах щодо прав на торговельну марку : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 235 с.
- 14 Адлер О. Г., Тимошик Л. П., Ковальова Н. М., Голікова О. В., Чабанець Т. М. та ін. Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності в Україні : наук.-метод. вид. / за ред. проф. В. Л. Федоренка. Вид. 2-ге, розшир. і допов. Київ, 2022. 196 с. ; Федоренко В. Л., Скрипнюк О. В., Фоя О. А., Чабанець Т. М. Питання ідентифікації позначень, що використовуються для індивідуалізації товарів, послуг та учасників цивільного обороту, та які є об'єктами порівняння при проведенні експертного дослідження торговельних марок. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. № 5 (17). С. 67–95. DOI: [10.32689/2617-9660-2021-5\(17\)-67-95](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5(17)-67-95) (дата звернення: 12.08.2025).
- 15 Федоренко В. Л., Скрипнюк О. В., Фоя О. А., Чабанець Т. М. Зазнач. твір. DOI: [10.32689/2617-9660-2021-5\(17\)-67-95](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5(17)-67-95) (дата звернення: 12.08.2025).

фактичних даних, пов'язаних із прямим чи опосередкованим використанням зареєстрованих географічних зазначень або їх імітацією. Установлення таких фактів належить до завдань експертизи у сфері інтелектуальної власності за спеціальністю 13.6 «Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями».

До 01.01.2020 р. в Законі України «Про правову охорону географічних зазначень» (ст. 1) ¹⁶ термін «зазначення походження товару» тлумачили як такий, що «охоплює (об'єднує) такі терміни:

- *просте зазначення походження товару;*
- *кваліфіковане зазначення походження товару»* ¹⁷.

Просте зазначення походження товару — це будь-яке словесне або зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару. Наприклад, назва географічного місця, уживана для позначення походження товару («Зроблено в Україні», «Made in China», «Виготовлено в Києві» тощо) є простим зазначенням походження товару. Деякі графічні зображення також навіюють асоціації з певним географічним місцем (свідчать про місце походження товару): із Києвом асоціюють зображення Золотих воріт, із Парижем — Ейфелевої вежі, із Єгиптом — пірамід тощо. Прості зазначення походження товару не підлягають державній реєстрації та не є об'єктом охоро-

ни прав інтелектуальної власності, хоча й можуть перебувати у складі торговельних марок як окремі елементи. Головною вимогою в разі їх застосування є те, що вони не мають уводити в оману щодо реального походження товару.

Охороні прав інтелектуальної власності підлягають саме кваліфіковані зазначення походження товару (далі — КЗПТ), поміж яких виокремлюють географічне зазначення та назву місця походження товару.

Згідно із чинною редакцією ст. 1 Закону «Про правову охорону географічних зазначень» названі вище терміни сьогодні слід уживати в такому значенні:

«3) **географічне зазначення** — найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території»;

«9) **назва місця походження товару** — вид географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території» ¹⁸.

16 Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

17 Там само : станом на 31.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14/ed20121205#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

18 Про правову охорону URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

Згідно з ч. 1 ст. 6 цього Закону, «*правова охорона географічним зазначенням надається на підставі їх реєстрації у встановленому цим Законом порядку або відповідно до міжнародних договорів України*»¹⁹.

В Україні правова охорона поширюється на географічні зазначення, що зареєстровані за національною процедурою; географічні зазначення Європейського Союзу, які Україна охороняє відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі — *Угода про асоціацію*)²⁰; і географічні зазначення, які Україна охороняє відповідно до Угоди між Україною та Грузією²¹.

Положення гл. 9 «Інтелектуальна власність» розд. IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію²² в Україні застосовують з 01.01.2016 р. Україна прийняла на себе зобов'язання охороняти географічні зазначення для вин, ароматизованих вин і спиртних напоїв ЄС, зазначених у додатку XXII-D до цієї Угоди, відповідно до рівня охорони, обумовленого в підрозд. 3 «Географічні зазначення» цієї Угоди. Наприклад, до сільськогоспо-

дарської продукції та продуктів харчування ЄС, які має захищати Україна, належать французький сир *Roquefort*, італійські шинка *Prosciutto di Carpegna*, сири *Gorgonzola*, *Parmigiano Reggiano*, іспанська шинка *Jamón de Teruel* та ін.

За даними Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, Реєстр географічних зазначень налічує 3133 зареєстровані об'єкти²³. За національною процедурою зареєстровано тільки 38 об'єктів, поміж яких 29 є винятково українськими (наприклад, «Миргородська», «Поляна Квасова», «Трускавецька», «Таврія», «Кролевецькі Рушники», «Гуцульська овеча бриндзя», «Петриківський розпис», «Херсонський кавун», «Мелітопольська черешня» тощо).

Під час проведення експертиз зважають на те, що правову охорону надають кваліфікованому зазначенню походження товару, яке вказує на конкретне географічне місце, із якого походить цей товар, відповідає умовам надання правової охорони за ст. 7 Закону «Про правову охорону географічних зазначень» і на яке не поширюються обумовлені ст. 8 цього Закону підстави для відмови в наданні правової охорони²⁴.

19 Про правову охорону ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

20 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифік. із заяв. Закон. України від 16.09.2014 р. № 1678-VII (зі змін. та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 12.08.2025).

21 Угода між Україною та Грузією про взаємну правову охорону географічних зазначень для вин, спиртних напоїв та мінеральних вод : затв. Указ. Президента України від 13.09.2007 р. № 866/2007 [Чинна для України від 07.11.2007]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_078#Text (дата звернення: 12.08.2025).

22 Угода про асоціацію ... URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 12.08.2025).

23 Реєстр географічних зазначень / IP Office. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) : вебсайт. URL: <https://nipo.gov.ua/reiestr-heohrafichnykh-zaznachenniy/> (дата звернення: 12.08.2025).

24 Про правову охорону ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

Наведімо кілька прикладів географічних зазначень, що набули правової охорони на території України: «Кролевецькі Рушники», «Петриківський розпис», «Поляна Квасова», «*Chacha*». Як назва місця походження товару зареєстровані «Гуцульська овеча бриндзя», «Херсонський кавун», «Таврія», «Миргородська», «Трускавецька», «*Borjomi*», «*Prosecco*», «*Φέτα*», «Мелітопольська черешня» та ін.

Під час формування теоретичних заasad експертиз, пов'язаних із різними засобами індивідуалізації товарів і послуг, та вироблення методичних підходів до виконання експертних завдань, необхідно враховувати основні положення правової охорони географічних зазначень в Україні й особливості регулювання відносин, що виникають у зв'язку з їх реєстрацією, використанням і захистом. Розгляньмо норми Закону України «Про правову охорону географічних зазначень».

Згідно з ч. 2 ст. 6, «обсяг правової охорони географічного зазначення визначається характеристиками товару і межами географічного місця його походження, зазначеними у Реєстрі»²⁵.

У ч. 2 ст. 17 передбачено:

«Реєстрація географічного зазначення надає право особам, зазначеним у статті 9 цього Закону:

- а) використовувати географічне зазначення;
- б) вживати заходів щодо заборони використання географічного зазначення особами, які не мають на це право;
- в) провадити діяльність із забезпечення відповідності товару, для якого зареєстровано географічне зазна-

чення, специфікації товару, погоджених спеціально уповноваженим органом, або документу, визначеному частиною шостою статті 10 цього Закону;

- г) поширювати інформацію та провадити іншу діяльність, спрямовану на повідомлення споживачам про особливі якості товару, для якого зареєстровано географічне зазначення;
- г) інші права, визначені законодавством про правову охорону географічних зазначень»²⁶.

Використанням зареєстрованого географічного зазначення (за ч. 3 ст. 17 Закону) визнають: нанесення його на товар або на етикетку; нанесення його на упаковку товару, застосування в рекламі; запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар²⁷.

У ч. 4 ст. 17 зазначено, зокрема:

«Зареєстроване географічне зазначення захищається від таких дій, якщо інше не передбачено цим Законом:

- а) будь-яке пряме чи опосередковане комерційне використання зареєстрованого географічного зазначення для товару, який не охоплюється реєстрацією географічного зазначення і є подібним до товару, для якого зареєстровано географічне зазначення, або якщо таке використання призводить до зловживання репутацією географічного зазначення, у тому числі якщо такий товар використовується як складова іншого товару;
- б) будь-яке неправомірне використання або імітація, або інше втілення зареєстрованого географічного

25 Про правову охорону ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

26 Там само.

27 Там само.

зазначення, навіть якщо зазначається справжнє місце походження товару або якщо зареєстроване зазначення перекладається, викладається у транскрипції або транслітерації чи супроводжується словами «стиль», «тип», «спосіб», «який вироблений у», «імітація», «смак», «подібний» тощо, у тому числі якщо такий товар використовується як складова іншого товару;

- в) будь-яке інше хибне або таке, що може ввести в оману щодо джерела походження, сутності або істотних якостей товару, використання географічного зазначення на внутрішньому або зовнішньому упакуванні, рекламних матеріалах або документах, що стосуються відповідного товару, а також упакування товару в тару, яка може викликати хибне уявлення щодо його походження;
- г) будь-яке інше використання, яке може ввести в оману споживача щодо дійсного походження товару»²⁸.

Згідно зі ст. 25, суди розв'язують спори, зокрема, про правомірність реєстрації географічного зазначення; установлення факту використання географічного зазначення; порушення прав, що впливають з реєстрації географічного зазначення; компенсації²⁹.

Під час формування доказової бази щодо наявності прямого або опосередкованого використання зареєстрованого географічного зазначення, імітації або іншого втілення зареєстрованого географічного зазначення, можливості введення в оману споживача про реальне походження товару тощо, може ви-

никнути потреба в застосуванні експертами спеціальних знань для з'ясування певних фактів і обставин.

Із метою висвітлення та систематизації основних теоретичних засад експертизи, пов'язаної із географічними зазначеннями як об'єктами інтелектуальної власності, здійснено аналіз судової практики за цивільними й господарськими справами із залученням експертів, що мають спеціальні знання для встановлення фактичних даних та обставин про засоби індивідуалізації товарів і послуг (торговельні марки; географічні зазначення; позначення, що не набули правової охорони тощо, оскільки спірні ситуації щодо них є доволі поширеними). Перед експертом можуть поставити, зокрема, завдання з'ясувати факт схожості торговельних марок або позначень, що не набули правової охорони, настільки, що їх можна сплутати, із географічними зазначеннями; або введення в оману споживача щодо джерела походження, сутності або істотних якостей товару.

Розгляньмо практику розв'язання спорів щодо порушення прав на географічні зазначення та визнання недійсними охоронних документів на знаки для товарів і послуг (торговельні марки).

Під час розгляду цивільної справи № 757/57422/20-ц позивачі (в обґрунтування наявності підстав для визнання недійсним свідоцтва України від 12.08.2019 р. № 263030 на знак для товарів і послуг *Vina Saint Million*) подали складений на їхнє замовлення висновок експертів за результатами проведення комісійної експертизи об'єктів інтелектуальної власності³⁰. Підставою для

28 Про правову охорону ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

29 Там само.

30 Рішення Печер. райсуду м. Києва від 02.11.2021 р. Справа № 757/57422/20-ц / ЄРДР : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102153554> (дата звернення: 12.08.2025).

визнання недійсним згаданого вище свідоцтва, на думку позивачів, стала, зокрема, схожість зареєстрованого знаку із кваліфікованим зазначенням походження товарів *Saint-Emilion*, унесеного до Державного реєстру України назв місць походження товарів і прав на використання зареєстрованих КЗПТ (номер реєстрації — 1505 від 01.01.2016 р., країна реєстрації — Франція).

За результатами проведеного дослідження експерти з'ясували, що знак для товарів і послуг *Vina Saint Million*:

- є схожим настільки, що його можна сплутати, із кваліфікованим зазначенням походження товарів (географічним зазначенням) *Saint-Emilion* (у частині товарів 33-го класу Міжнародної класифікації товарів і послуг (далі — МКТП) — зокрема: вина; алкогольні напої, крім пива; алкогольні напої, що містять фрукти, тощо);
- є оманливим щодо певних товарів 33-го класу МКТП (зокрема, анісова настоянка (лікер); анісовий лікер; бренді; вермути, віскі, горілка; горілка вишнева; джин; ром; саке; самбука; сангрія; сидр тощо);
- є таким, що може ввести споживача в оману щодо товару або особи, яка виробляє товар, у зв'язку з тим, що він породжує у свідомості споживача асоціації, пов'язані з певною якістю, географічним походженням товарів, — географічним зазначенням *Saint-Emilion*, що насправді не відповідає дійсності щодо певних товарів 33-го класу МКТП (зокрема, вина; алкогольні напої, крім пива; алкогольні напої, що містять фрукти, тощо).

Суд оцінив поданий позивачами висновок сукупно з рештою доказів у справі та не знайшов обставин, які давали б підстави стверджувати про необґрунтованість, неправильність висновку або його суперечливість з іншими матеріалами справи. За таких обставин суд визнав висновок належним і допустимим доказом у справі, а свідоцтво на знак для товарів і послуг *Vina Saint Million* недійсним повністю.

У цивільній справі № 757/44025/21-ц³¹ про визнання недійсним свідоцтва України на знак для товарів і послуг *Montelly* також потребувало розв'язання питання про застосування позначення, імовірно схожого з географічним зазначенням *Monthelie*, або такого, що може породжувати у свідомості споживача асоціації, пов'язані з певною якістю, географічним походженням товарів, що насправді не відповідає дійсності, унаслідок чого може ввести споживача в оману щодо товару або особи, яка виробляє товар.

Позовні вимоги мотивовано тим, що знак *Montelly* за свідоцтвом № 288452, зареєстрований для товарів 33-го класу МКТП (алкогольні напої, крім пива; алкогольні напої, що містять фрукти; вина тощо), є схожим настільки, що його можна сплутати, із кваліфікованим зазначенням походження товарів (географічне зазначення) *Monthelie*, яке внесено до Державного реєстру України назв місць походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (номер реєстрації КЗПТ — 1444 від 01.01.2016 р.). Позначення *Monthelie* зареєстровано на території ЄС як захищене зазначення походження товару (країна реєстрації — Франція).

31 Рішення Печер. райсуду м. Києва від 08.08.2022 р. Справа № 757/44025/21-ц / ЄРДР : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106563899> (дата звернення: 12.08.2025).

В обґрунтування позовних вимог до початку розгляду справи по суті представник позивача надав висновок експертів за результатами проведення комісійної експертизи об'єктів інтелектуальної власності, складений на замовлення учасника справи.

Експерти з'ясували, зокрема, що знак *Montelly*:

- є настільки схожим, що його можна сплутати, із географічним зазначенням *Monthelie* у частині товарів 33-го класу МКТП (вина; вина ігристі; пікети (вино з виноградних вичавків); алкогольні напої, крім пива; алкогольні напої, що містять фрукти);
- може ввести споживача в оману щодо товару або особи, яка виробляє товар, через те, що він породжує у свідомості споживача асоціації, пов'язані з певною якістю, географічним походженням товарів — географічним зазначенням *Monthelie*, що насправді не відповідає дійсності й може ввести в оману споживачів щодо справжнього походження товару під позначенням *Montelly* щодо товарів 33-го класу МКТП (вина; ігристі вина; пікети (вино з виноградних вичавків); алкогольні напої, крім пива; алкогольні напої, що містять фрукти).

Суд не знайшов обставин, які давали б підстави стверджувати про необґрунтованість, неправильність висновку або його суперечливість з іншими матеріалами справи, та визнав висновок належним і допустимим доказом у справі. Позов задоволено, свідоцтво *Montelly* визнано недійсним повністю³².

Викладене вище свідчить, що під час розгляду спорів про визнання недійсними свідоцтв на торговельні марки суди вбачають підстави для призначення судових експертиз або залучення експертів учасниками справи для визначення таких фактів:

- схожості певних позначень настільки, що їх можна сплутати, із географічними зазначеннями (назвою місця походження товару);
- уведення в оману споживача щодо товару або особи, яка виробляє товар, через те, що таке позначення породжує у свідомості споживача асоціації, пов'язані з певною якістю, географічним походженням товарів — географічним зазначенням.

Аналіз судової практики засвідчив, що спірні ситуації можуть виникати й у разі надання подвійної правової охорони різним засобам індивідуалізації. Зокрема, це стосується випадків, коли певне позначення реєструють як географічне зазначення, а також коли його використовують у торговельній марці або в позначенні, яке не набуло правової охорони. Етикетки певних товарів також можуть отримувати охорону і як торговельні марки, і як промислові зразки. Саме тому для з'ясування фактів та обставин справи може виникати потреба в проведенні комплексних експертиз.

Розгляньмо особливості розгляду спору за позовом ТОВ «Аква-Еко» і ТОВ «Фірма Т. С. Б.» до ТОВ «Водолій С. П.» про визнання торговельної марки «Трускавецька» добре відомою та заборону використання торговельної марки «Трускавецька»³³.

32 Рішення Печер. райсуду м. Києва від 08.08.2022 р. ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106563899> (дата звернення: 12.08.2025).

33 Рішення госп. суду м. Києва від 28.09.2023 р. Справа № 910/4085/23 / ЄРДР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114113615> (дата звернення: 12.08.2025).

Позов мотивовано тим, що вперше позначення «Трускавецька» ЗАТ «Фірма Т. С. Б.» зареєструвало в 1997 р. для товарів 32-го класу МКТП, що підтверджено свідоцтвом України на знак для товарів і послуг. Із 1999 р. ЗАТ «Фірма Т. С. Б.» і ТОВ «Аква-Еко» сумісно володіють правами на торговельну марку «Трускавецька» за свідоцтвом України № 8872. На думку позивачів, завдяки активному просуванню та розширенню мережі продажів торговельна марка «Трускавецька» стала добре відомою (для товарів 32-го класу МКТП — води [напої]; мінеральні води [напої]; столові води; газовані води). У 2021 р. в торговельній роздрібній мережі «Велмарт» позивачі виявили напій, маркований як «Трускавецька класична» виробництва ТОВ «Водолій С. П.»³⁴.

До матеріалів справи додано відомості, що позивачам, окрім названої вище торговельної марки, належить серія торговельних марок за кількома свідоцтвами України (№ 34367, 34366, 56547, 59642, 56503, 23291, 23354), у яких домінуючим і впізнаваним елементом є словесний елемент «Трускавецька». Позначення «Трускавецька» також зареєстровано як кваліфіковане зазначення походження товарів (назва місця походження товару) для мінеральної природної води щодо ТОВ «Аква-Еко» (свідоцтво від 11.05.2010 р. № 11/01) і ЗАТ «Фірма Т. С. Б.» (свідоцтво від 11.06.2018 р. № 11/02)³⁵.

Під час розгляду цієї справи позивачі й відповідачі надали судові кілька висновків експертів, складених на їхнє замовлення (деякі з них суд не взяв до уваги, умотивовуючи свої рішення).

Звернімо увагу на деякі питання, які відповідач ставив на розв'язання експертам:

- «Чи є позначення «Трускавецька», що входить до складу торговельної марки за свідоцтвом України № 8872, та яка визнається добре відомою в Україні станом на 01.01.2008 для товарів 32 класу МКТП «води [напої]; мінеральні води [напої]; столові води; газовані води», таким, що є описовим при використанні щодо зазначених товарів 32 або у зв'язку з ними, зокрема, вказує на географічне походження, місце виготовлення товарів?»;
- «Чи є позначення «Трускавецька класична», застосоване на етикетках товару вода питна оброблена виробництва ТЗОВ «Водолій С. П.», схожим настільки, що його можна сплутати з торговельною маркою «Трускавецька» за свідоцтвом України № 8872, та яка визнається добре відомою в Україні станом на 01.01.2008 для товарів 32 класу МКТП «води [напої]; мінеральні води [напої]; столові води; газовані води?»³⁶.

У своїх запереченнях відповідач зазначав, що позначення «Трускавецька» має сьогодні слабку розрізняльну здатність, оскільки не виконує основної дистинктивної функції, тобто не відрізняє товари одного виробника від товарів іншого. Суд визнав наведене твердження необґрунтованим припущенням, спростованим поданими позивачами доказами (зокрема, висновком експерта за результатами проведення експертизи об'єктів інтелектуальної власності),

34 Рішення госп. суду м. Києва ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114113615> (дата звернення: 12.08.2025).

35 Там само.

36 Там само.

і зазначив, що позначення «Трускавецька» має розрізняльну здатність стосовно позивачів, якої воно набуло станом на 01.01.2008 р., що підтверджено наявними у справі доказами.

Відповідач посилався також на те, що назва «Трускавецька» є загальноживаним позначенням, застосовуваним для певних товарів (мінеральних і питних вод). Це твердження суд визнав необґрунтованим, оскільки «*правова охорона географічним зазначенням надається на підставі їх реєстрації у встановленому цим Законом порядку або відповідно до міжнародних договорів України*» (абз. 1 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про правову охорону географічних зазначень») ³⁷.

На підставі норм Закону «Про правову охорону географічних зазначень» ³⁸ суд зазначив, що будь-яке географічне зазначення має бути зареєстроване належною особою, тобто внесене до Реєстру географічних зазначень ³⁹. Згідно із цим Реєстром, «Трускавецька» є зареєстрованим кваліфікованим зазначенням походження товарів (назвою місця походження товару) для мінеральної природної води ⁴⁰.

За рішенням суду першої інстанції торговельну марку «Трускавецька» визнано добре відомою в Україні станом на 01.01.2008 р. для відповідних товарів 32-го класу МКТП щодо ТОВ «Аква-Еко» і ТОВ «Фірма Т. С. Б.», а ТОВ «Водолій С. П.» заборонено використовувати торговельну марку «Трускавецька»

у будь-який спосіб (зокрема, шляхом використання позначення «Трускавецька класична» та інших позначень, схожих із торговельною маркою «Трускавецька» настільки, що їх можна сплутати, щодо мінеральних вод, столових вод, питної води й інших товарів, споріднених з товарами, для яких торговельну марку «Трускавецька» визнано добре відомою) ⁴¹.

Відповідач звернувся до Північного апеляційного господарського суду з апеляційною скаргою, у якій просив скасувати рішення суду першої інстанції ⁴² та прийняти нове, яким відмовити позивачам у задоволенні позовних вимог.

Колегія суддів Північного апеляційного господарського суду не погодилася із рішенням суду першої інстанції та вирішила, що місцевий господарський суд неправильно застосував норми матеріального права й помилково ухвалив рішення про задоволення позову в частині визнання торговельної марки «Трускавецька» добре відомою в Україні станом на 01.01.2008 р. для товарів 32-го класу МКТП. У постанові суду зазначено, що оскільки «*захист прав шляхом заборони Товариству використовувати торговельну марку «Трускавецька», зобов'язання припинити виробництво, зберігання з метою пропонування для продажу, в тому числі в мережі Інтернет, та продаж води питної, обробленої із нанесенням позначення, схожого із торговельною маркою «Трускавецька», можливий*

37 Про правову охорону ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

38 Там само.

39 Реєстр географічних зазначень ... URL: <https://nipo.gov.ua/reiestr-heohrafichnykh-zaznachen/> (дата звернення: 12.08.2025).

40 Там само ; Рішення господ. суду м. Києва ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114113615> (дата звернення: 12.08.2025).

41 Рішення господ. суду м. Києва ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114113615> (дата звернення: 12.08.2025).

42 Там само.

лише як наслідок та після задоволення позову про визнання торговельної марки добре відомою, то належить, відповідно, відмовити і в задоволенні позову в цій частині»⁴³.

Колегія суддів посилялася, зокрема, на абз. 12 п. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», за якою «виключне право власника свідоцтва на торговельну марку, що містить географічне зазначення, забороняти іншим особам використовувати без його згоди зареєстровану торговельну марку не поширюється на добросовісне використання іншими особами відповідної географічної назви»⁴⁴. Із матеріалів справи вбачалося, що спірне позначення «Трускавецька класична» містить географічне зазначення, водночас у позначенні торговельної марки «Трускавецька» є один елемент, який і є географічним зазначенням. Отже, позивачі не мають права забороняти відповідачеві без їхньої згоди використовувати цю торговельну марку, оскільки будь-які докази недобросовісного використання такого позначення (географічної назви) матеріали справи не містять, зважаючи на розташування виробничих потужностей

ТОВ «Водолій С. П.» у місті Трускавець Львівської області й маркування товару, що належить до товарів 32-го класу МКТП (води (напої); мінеральні води (напої); столові води; газовані води)⁴⁵.

За таких обставин колегія суддів дійшла висновку про відсутність підстав для задоволення позовних вимог і скасувала рішення суду першої інстанції⁴⁶ та відмовила в задоволенні позову⁴⁷.

Зрештою Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду визнав нечинними рішення та постанову судів першої та другої інстанцій у частині вимоги визнати торговельну марку «Трускавецька» добре відомою в Україні станом на 01.01.2008 р. на ім'я підприємства з іноземними інвестиціями ТОВ «Аква-Еко» і ТОВ «Фірма Т. С. Б.» та спрямував справу в цій частині на новий розгляд до господарського суду м. Києва⁴⁸.

До початку розгляду справи по суті позивачі подали заяву про залишення позову без розгляду на підставі п. 5 ч. 1 ст. 226 Господарського процесуального кодексу України⁴⁹, яку суд задовольнив, а позов ТОВ «Аква-Еко» і ТОВ «Фірма Т. С. Б.» залишив без розгляду⁵⁰.

43 Постанова Півн. апеляц. господ. суду від 16.01.2024 р. Справа № 910/4085/23 / ЄРДР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117171013> (дата звернення: 12.08.2025).

44 Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 12.08.2025) ; Постанова Півн. апеляц. господ. суду ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117171013> (дата звернення: 12.08.2025).

45 Постанова Півн. апеляц. господ. суду ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117171013> (дата звернення: 12.08.2025).

46 Рішення господ. суду м. Києва ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114113615> (дата звернення: 12.08.2025).

47 Постанова Півн. апеляц. господ. суду ... URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117171013> (дата звернення: 12.08.2025).

48 Постанова Верхов. Суду від 16.07.2024 р. Справа № 910/4085/23 / ЄРДР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120485335> (дата звернення: 12.08.2025).

49 Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 12.08.2025).

50 Ухвала господ. суду м. Києва від 20.11.2024 р. Справа № 910/4085/23 / Там само. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123155147> (дата звернення: 12.08.2025).

Тож аналіз літературних джерел і судової практики засвідчив, що розгляд спорів, пов'язаних із порушенням прав на географічні зазначення, визнанням недійсною та припиненням правової охорони географічного зазначення, визнанням недійсними торговельних марок унаслідок уведення в оману щодо особливої якості, характеристик і дійсного походження товару, а також використання репутації географічного зазначення, може потребувати застосування спеціальних знань — призначення судових експертиз.

Під час проведення експертиз, пов'язаних із географічними зазначеннями, дослідженню можуть підлягати різні об'єкти інтелектуальної власності, між якими виникають конфлікти (наприклад, між кваліфікованим зазначенням походження товарів (географічним зазначенням або назвою місця походження товару) і зареєстрованою торговельною маркою; добре відомою торговельною маркою; комерційним (фірмовим) найменуванням; позначенням, що не набуло правової охорони; доменним ім'ям).

Для формування теоретичних заasad експертизи у сфері інтелектуальної власності, на нашу думку, принципового значення набуває формулювання фундаментального поняття — визначення предмета відповідного виду експертизи.

Формулювання предмета судової експертизи у сфері інтелектуальної власності (зокрема, пов'язаного з різними засобами індивідуалізації товарів і послуг) уже неодноразово пропонува-

ли в наукових і навчально-методичних працях.

Зокрема, свого часу ми зазначали, що *«предметом судової експертизи у сфері інтелектуальної власності є фактичні дані та обставини справи про властивості, ознаки, закономірності створення й використання об'єктів інтелектуальної власності, їх вартість, завдані збитки та економічні операції щодо цих об'єктів, які мають значення для досудового розслідування чи судового провадження й установлюються шляхом застосування спеціальних знань у визначеному законом порядку»*⁵¹.

У навчальному посібнику «Основи судової експертизи» (2016), предмет судової експертизи за експертною спеціальністю 13.6 «Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями» сформульовано так: *«Предметом цього виду судової експертизи є фактичні дані та обставини справи про властивості, ознаки, закономірності створення, функціонування й використання знаків для товарів і послуг, комерційних (фірмових) найменувань, географічних зазначень та інших позначень, що не набули правової охорони, які встановлюються шляхом застосування спеціальних знань у визначеному законом порядку»*⁵².

У науково-методичному виданні «Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності в Україні» (2019), яке вийшло друком після прийняття Закону «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального

51 Кісіль Н. В. Сутність і зміст судово-експертної діяльності у сфері інтелектуальної власності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2015. Вип. 15. С. 347. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpsek_2015_15_47 (дата звернення: 12.08.2025).

52 Головаченко Л. М., Лозовий А. І., Сімакова-Єфремян Е. Б. та ін. *Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта*. Харків, 2016. С. 430—431.

кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»⁵³, предмет цього виду судової експертизи викладено в такій редакції: «Предметом цього виду судової експертизи є фактичні дані та обставини справи про властивості, ознаки, закономірності створення, функціонування й використання знаків для товарів і послуг, комерційних (фірмових) найменувань, географічних зазначень та інших позначень, що не набули правової охорони, які встановлюються шляхом застосування спеціальних знань, з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду»⁵⁴.

Тим часом, якщо розглядати предмет експертизи саме кваліфікованих зазначень походження товарів, уважимо за доцільне узагальнити наведені вище визначення та запропонувати таке тлумачення: «Предметом експертизи, пов'язаної з географічними зазначеннями, є фактичні дані й обставини справи про особливості прямого або опосередкованого використання зареєстрованих географічних зазначень чи іншого їх втілення; особливі властивості, певні якості, характеристики та географічне походження товару, на якому використано це кваліфіковане зазначення походження товару, що з'ясовують за допомогою застосування спеціальних знань, із метою надати висновки з питань, що є або буде предметом судового розгляду».

Проведене дослідження дало підставу виокремити основні завдання експертизи у сфері інтелектуальної власності, одним з об'єктів якої є географічне зазначення, як установлення:

- схожості певних позначень настільки, що їх можна сплутати, із географічними зазначеннями;
- схожості досліджуваних позначень із географічним зазначенням, що може призвести до змішування (сплутування) з діяльністю виробника, якому надано право на використання кваліфікованого зазначення походження товару;
- можливості введення в оману споживача щодо джерела походження, сутності або істотних якостей товару;
- можливості введення в оману споживача щодо товару або особи, яка виробляє товар, через те, що певне позначення породжує у свідомості споживача асоціації, пов'язані з певною якістю, географічним походженням товарів — певним географічним зазначенням, що насправді не відповідає дійсності;
- чи є певне позначення, нанесене на товар, оманливим щодо певних товарів;
- чи є певне позначення, нанесене на товар, таким, що імітує або втілює географічне зазначення.

Висновки

У результаті проведеного дослідження висвітлено основні засади правової охорони географічних зазначень в Україні й теоретичні засади експертизи у сфері інтелектуальної власності, коли одним із досліджуваних об'єктів є географічні зазначення. Визначено, що у географіч-

⁵³ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#n2> (дата звернення: 12.08.2025).

⁵⁴ Адлер О. Г., Тимошик Л. П., Ковальова Н. М., Голікова О. В., Чабанець Т. М. та ін. Зазнач. твір.

них зазначень можуть виникати певні конфлікти з такими об'єктами: зареєстрованими й добре відомими торговельними марками, доменними іменами, а також позначеннями, що не набули правової охорони, тощо.

Доведено, що для формування теоретичних засад експертизи, пов'язаної з різними засобами індивідуалізації товарів і послуг, та подальшого вироблення методичних підходів до виконання експертних завдань, необхідно зважати на засади правової охорони географічних зазначень в Україні й особливості регулювання відносин, що виникають у зв'язку з їх реєстрацією, використанням і захистом.

З'ясовано, що до основних завдань експертизи, пов'язаної із географічними зазначеннями, може належати встановлення: схожості певних позначень настільки, що їх можна сплутати із географічними зазначеннями; схожості досліджуваних позначень із географічним зазначенням, що може призвести до змішування (сплутування) з діяльністю виробника, якому надано право на використання кваліфікованого зазначення походження товару; можливості введення в оману споживача щодо товару або особи, яка виробляє товар, через те, що певне позначення породжує у свідомості споживача асоціації, пов'язані з певною якістю, географічним походженням товарів — певним географічним зазначенням, що насправді не відповідає дійсності; чи є певне позначення, нанесене на товар, оманливим щодо певних товарів, чи є певне позначення, нанесене на товар таким, що імітує або втілює географічне зазначення.

Висвітлені у цій статті положення можуть скласти підґрунтя для формування теоретико-методологічних засад експертизи у сфері інтелектуальної власності, пов'язаної із географічними

зазначеннями, і для вдосконалення методичних підходів до виконання експертних завдань.

Geographical Indications as Forensic Science Objects in the Field of Intellectual Property: Theoretical Aspects and Main Tasks

Nataliia Kisil

This article purpose is to study the modern theoretical and legal foundations of forensic examinations related to various means of individualizing goods and services, in which one of the objects under study is geographical indications; to analyze the principles of legal protection of geographical indications in Ukraine and the peculiarities of regulating relations arising in connection with their registration, use, and protection; to form an indicative list of the main tasks of expertise related to geographical indications. For achieving the set goal, general scientific (analysis, synthesis, generalization, description, systematization, etc.) and special methods were used. It has been determined that conflicts over geographical indications may arise in relation to the following objects: registered and well-known trademarks, domain names, as well as indications that have not acquired legal protection, etc. The practice of resolving disputes over such designations has been analyzed, the definition of the subject of expertise related to geographical indications has been formulated, and a list of its main tasks has been outlined. The provisions proposed here form the basis for the formation of theoretical and methodological principles of expertise in the field of intellectual property and the improvement of methodological approaches to the performance of expert tasks.

Keywords: intellectual property; forensic science; expert; specific expertise; objects of intellectual property; geographical indications; name of origin place of goods; trademarks;

topic of forensic examination; tasks of forensic examination.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні й аналізуванні даних, рішенні про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Авторка зробила свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики, написання та редагування, і бере на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Авторка заявляє, що у неї відсутній конфлікт інтересів.

References

- Adler, O. H., Tymoshchuk, L. P., Kovalova, N. M., Holikova, O. V., Chabanets, T. M. ta in. (2022). *Sudova ekspertyza ob'ektiv prava intelektualnoi vlasnosti v Ukraini* [Forensic examination of objects of intellectual property rights in Ukraine] : nauk.-metod. vyd. / za red. prof. V. L. Fedorenka. Vyd. 2-he, rozshyr. i dopov. Kyiv [in Ukrainian].
- Doroshenko, O. F. (2007). *Sudova ekspertyza yak zasib dokazuvannia pry rozghliadi tsyvilnykh sprav shchodo porushennia prav na ob'ekty intelektualnoi vlasnosti* [Legal Expertise as a Means of Proof in Civil Proceedings Regarding Intellectual Property Rights Infringement] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2007. URL: <https://uacademic.info/en/document/0407U002274> [in Ukrainian].
- Fedorenko, V. L., Kovalenko, V. V., Kovalova, N. M. (2022). Torhovelnii marki, yak ob'iekt sudovoi ekspertyzy z pytan intelektualnoi vlasnosti: pokhodzhennia ta metodychne zabezpechennia [Trademarks as an object of forensic examination on intellectual property issues: origin and methodological support]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia*. № 1 (19). DOI: [10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-15-29](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-15-29) [in Ukrainian].
- Fedorenko, V. L., Skrypniuk, O. V., Foia, O. A., Chabanets, T. M. (2021). Pytannia identyfikatsii poznachen, shcho vykorystovuiutsia dlia individualizatsii tovariv, posluh ta uchasykiv tsyvilnoho oborotu, ta yaki ye ob'iektamy porivniannia pry provedenni ekspertnoho doslidzhennia torhovelnnykh marok [Identification issues notation used for individualization of goods, services and participants of civil turnover, and which are objects of comparison at carrying out expert studies trademarks]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia*. № 5 (17). DOI: [10.32689/2617-9660-2021-5\(17\)-67-95](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5(17)-67-95) [in Ukrainian].
- Holovchenko, L. M., Lozovyi, A. I., Simakova-Yefremian, E. B. ta in. (2016). *Osnovy sudovoi ekspertyzy: navchalnyi posibnyk dlia fakhivtsiv, yaki maiut namir otrymaty abo pidtverdyty kvalifikatsiiu sudovoho eksperta* [Fundamentals of Forensic Science: A training manual for professionals who intend to obtain or confirm a forensic science qualification]. Kharkiv [in Ukrainian].
- Kisil, N. V. (2015). Sutnist i zmist sudovoi ekspertnoi diialnosti u sferi intelektualnoi vlasnosti [The Essence and Content of Forensic Expert Activity in the Sphere of Intellectual Property]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Vyp. 15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpsek_2015_15_47 [in Ukrainian].
- Kliuiev, O., Simakova-Yefremian, E. (2021). Doktrynalni pidkhody do sudovoi ekspertyzy v Ukraini [Doctrinal Approaches to Forensic Science in Ukraine]. *Pravo Ukrainy*. № 8. DOI: [10.33498/louu-2021-08-028](https://doi.org/10.33498/louu-2021-08-028) [in Ukrainian].
- Kovalova, N. M., Holikova, O. V. ta in. (2017). *Metodyka provedennia ekspertrykh doslidzhen, pov'iazanykh iz zasobamy individualizatsii* [Methods of conducting expert research related to means of individualization] / za red. V. L. Fedorenka. Kyiv. Zareiestr. v Min'iusti Ukrainy 23.03.2018 r.

- Reiestr. kod 13.6.01 / Reiestr metodyk provedennia sudovykh ekspertyz : vebсайт. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/page/24> [in Ukrainian].
- Krainiev, P. P., Kovalova, N. M., Melnykov, M. V. (2008). *Sudovi ekspertyzy u sferi intelektualnoi vlasnosti* [Forensic examinations in the field of intellectual property] / za red. P. P. Krainieva. Vinnytsia [in Ukrainian].
- Metodolohichni osnovy sudovoi ekspertyzy ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti* [Methodological basis of forensic examination of intellectual property objects] (2006) : zvit pro NDR (zakliuch.) / ker. H. V. Prokhorov-Lukin ; vykon.: A. V. Andrieieva ta in. № DR 0104U003403. Kyiv [in Ukrainian].
- Metodychni rekomendatsii provedennia ekspertnykh doslidzhen u spravakh, pov'iazanykh iz nedobrosovisnoi konkurentsiiu* [Methodological recommendations for conducting expert research in cases related to unfair competition] (2012) : zvit pro NDR (zakliuch.) / ker. Yu. H. Okhromieiev. № 0111U000197. Kyiv [in Ukrainian].
- Metodyka doslidzhennia torhovelnykh marok (znakiv dlia tovariv ta posluh)* [Methods of research of trademarks (marks for goods and services)] (2023) / V. L. Fedorenko (vidpovid. vykon.) ta in. Kyiv. Zareiestr. v Min'iusti Ukrainy 28.04.2023 r. Reiestr. kod 13.6.02 / Reiestr metodyk provedennia sudovykh ekspertyz : vebсайт. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/page/24> [in Ukrainian].
- Metodyka sudovo-ekspertnoho doslidzhennia zaznachen pokhodzhennia tovariv* [Methodology of forensic examination of indications of origin of goods] (2011) : zvit pro NDR / ker. H. V. Prokhorov-Lukin ; vykon.: A. V. Andrieieva, L. O. Velychko, N. B. Klymova ta in. № DR 0111U000411. Kyiv [in Ukrainian].
- Metodyka sudovo-ekspertnoho doslidzhennia znakiv dlia tovariv i posluh (torhovelnykh marok)* [Methodology of forensic examination of marks for goods and services (trademarks)] (2009) : zvit pro NDR (zakliuch.) / ker. H. V. Prokhorov-Lukin ; vykon.: A. V. Andrieieva ta in. № 0108U005823. Kyiv [in Ukrainian].
- Metodyka sudovoi ekspertyzy komertsiiynykh (firmovykh) naimenuvan* [Methodology of forensic examination of commercial (brand) names] (2011) : zvit pro NDR (zakliuch.) / ker. H. V. Prokhorov-Lukin ; vykon.: A. V. Andrieieva ta in. № 0110U002834. Kyiv [in Ukrainian].
- Sopova, K. A. (2018). *Predmet i zasoby dokazuvannia u spravakh shchodo prav na torhovelnu marku* [Subject and means of proof in cases concerning trademark rights] : dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv [in Ukrainian].

Кісіль, Н. (2025). Географічні зазначення як об'єкти судової експертизи у сфері інтелектуальної власності: теоретичні аспекти й основні завдання. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 3 (40). С. 118–135. DOI: 10.32353/khrife.3.2025.09.